

Recenzentka:
dr hab. Julia Kurek, prof. AS
Akademia Sztuki w Szczecinie
Wydział Grafiki

Szczecin
dnia: 12 sierpnia 2023r.

Reprezentowana dziedzina:
Dziedzina sztuki
Dyscyplina: sztuki plastyczne
i konserwacja dzieł sztuki

**RECENZJA W POSTĘPOWANIU W SPRAWIE NADANIA
PANU MAGISTROWI KAMIŁOWI KUSEMU STOPNIA
DOKTORA SZTUKI W DZIEDZINIE SZTUKI W DYSCYPLINIE
SZTUKI PLASTYCZNE I KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI**

PODSTAWY PRAWNE:

1. Art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U z 2023. Poz. 742).

PODSTAWOWE DANE O KANDYDACIE

Pan Magister Kamil Kusy jest absolwentem Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu. W roku 2011 ukończył kierunek: Edukacja Artystyczna, w 2014 kierunek: Rzeźba. W trakcie studiów doktoranckich rozpoczętych w 2017 roku na Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku doktorant uczestniczył w programie Erasmus od 2018 do 2019 roku przebywając na Uniwersytecie Josipa Juraja Strossmayera w Osijeku w Chorwacji. Od 2021 roku do dnia dzisiejszego Pan Kamil Kusy obejmuje stanowisko asystenta w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy. W latach 2020 - 2022 prowadził wykłady w Wyższej Szkole Nauk o Zdrowiu w Toruniu, w latach 2014 - 2017 obejmował stanowisko asystenta na Wzornictwie WIM w Uniwersytecie Technologiczno-Przyrodniczym im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy.

Pan Kamil Kusy w swoim dorobku wystawienniczym posiada sześć wystaw indywidualnych. Cztery z nich miały swoją odśłonę w Bydgoszczy, w takich miejscach jak: Synagoga, klub Mózg oraz dwukrotnie prezentacje odbyły się w BWA. Jedna wystawa miała miejsce w Pałacu w Ostromecku. Poza Polską wystawa indywidualna odbyła się na Uniwersytecie Osijeku w Chorwacji. Doktorant brał również udział w czternastu wystawach zbiorowych na terenie polski (prezentacje odbyły się m.in. w Galerii Kolegiacki w Poznaniu, w Zbrojowni Sztuki w Gdańsku, podczas międzynarodowego festiwalu „Oko nigdy nie śpi” w Pałacu w Lubostroniu, podczas festiwalu sztuki – II SYNTEZA SZTUK w BWA w Bydgoszczy). Brał również udział w jednej wystawie zbiorowej, która odbyła się w Muzeum Sztuki w Chmielnickim, Chmielnicki na Ukrainie. Doktorant zrealizował trzy instalacje umiejscowione w przestrzeni publicznej: dwie w Bydgoszczy i jedną w Dobrzycy. Brał także udział w dwóch wykładach performatywnych w MCK oraz na Uniwersytecie Techniczno-Przyrodniczym im. J.J. Śniadeckich w Bydgoszczy.

SYLWETKA ARTYSTYCZNA

Pan Kamil Kusy jest artystą, który w swojej pracy twórczej skupia się głównie na wielkoformatowych obiektach. Niektóre z nich są urządzeniami statycznymi np. *ROZKŁAD OBRAZU KONTRA KANTOREK* (2012), czy *BALKONOWY REJESTRATOR PEJZAŻU* (2013), którego zadaniem było wymuszenie ruchu na odbiorcy, by stał się interaktorem wpasowując się w układ obiektu przyjmując pozę znaną z obrazów Caspara Davida Friedricha. Niektóre ze zrealizowanych przez artystę statycznych obiektów jak *POMPAZTURBOSCENIC, CZYLI POWRÓT KAŚLIKA Z JEZIORA* (2015), *TY MASH BY PASS* (2016) czy *DENDROLEW* (2018) sięgają wymiarów od dwóch do ponad trzech metrów. Pomimo swoich gabarytów, prace te integrują się z leśnym otoczeniem, w którym występują, poprzez użyty materiał w postaci drewna. Kable i metalowe elementy przypominające części silnika, które wpasowują się idealnie w drewnianą formę, skłaniają do pytań związanych z kondycją ekologiczną ziemi, która wciąż jest poddawana próbie przez koncerty związane z działaniami przemysłowymi, prowadzącymi w dużej mierze do degradacji środowiska. Moją największą uwagę zwróciły jednak obiekty kinetyczne, które zarówno w warstwie wizualnej jak i formalnej są potwierdzeniem dużej sprawności manualnej artysty. *AUTOMAT NA ARTYSTĘ* (2013) jest ciekawym przykładem łączącym sferę obiektu z działaniem performans. Dzięki uruchomieniu przez odbiorcę zapadni poprzez wrzucenie żetonu następuje rozpoczęcie działania performans, które polega na uściśnięciu dłoni artysty. Działanie to jest oparte na interakcji widza z performerem, którego pośrednikiem staje się obiekt - maszyna. Nie jest ona już samoistnym urządzeniem lecz stanowi kluczowy element integrujący widza, stającego się uczestnikiem spajającym maszynę z artystą poprzez działanie. Innym przykładem pracy, w którym odbiorca ma bezpośredni wpływ na działanie kinetycznej formy jest *INTERAKTYWNA FORMA PREHISTORYCZNA* (2017), w której obiekt reaguje na ruch widzów. Na myśl przychodzą mi w tym momencie prace Rafaella Lozano Hemmera, który również aktywował formę poprzez ruch publiczności, jednak działała ona często w całej przestrzeni, obszarze galerii. W pracach Pana Kamila Kusego skupić można całą uwagę na pojedynczym obiekcie, który wykonuje ruch uzależniony od gestów odbiorcy. Przedstawione portfolio w istotny sposób wprowadza do zagadnień poruszanych w rozprawie doktorskiej. Stanowi preludium wskazujące kierunek myślenia artysty o obiektach.

FORMA I STRUKTURA DOKUMENTACJI

Mam kilka zastrzeżeń do pisemnej części rozprawy doktorskiej. W pracy pojawiają się liczne błędy składu tekstu jak i błędy redakcyjne: wiszące spójniki, wdowy i bękarty, zdarzają się podwójne spacje oraz błędy ortograficzne.

Do dokumentacji obydwu obiektów, będących częścią artystycznej prezentacji pracy doktorskiej, zapisanej w formie wideo, odniosę się w części oceny projektu doktorskiego. Doktorant dołączył również swoje portfolio, dzięki czemu uzyskałam jeszcze szerszy wgląd w jego twórczość prowadzącą do wypowiedzi artystycznej rozprawy doktorskiej. Żałuję natomiast, że dokumentacja portfolio przybrała jedynie wersję tekstową. Z chęcią obejrzałabym dokumentację w formie wideo, by móc zobaczyć jak działają obiekty, w jakim tempie wykonują ruchy, jakie odgłosy wydają. Czy działają w czasie rzeczywistym, czy z opóźnieniem reagują na ruch odbiorcy. Dzięki możliwości wglądu we wcześniejsze prace Pana Kamila Kusego, odbieram drogę artystyczną prowadzącą do rozprawy doktorskiej jako bardzo spójną i konsekwentną zarówno pod względem formy jak i treści.

OCENA PROJEKTU DOKTORSKIEGO

Projekt *O tym, jak performans techniczny staje się sztuką, Estetyczna analiza dzieła technicznego* składa się z dwóch części – obszernej części teoretycznej opartej na pokaźnej

bibliografii, w której mamy odniesienia do wielu filozofów, czy artystów oraz opisu części artystycznej prezentacji doktorskiej, uzupełnionego zdjęciami wraz dokumentacją ukazującą działanie obiektów, w formie dwóch zapisów wideo.

Część teoretyczna jest analizą tytułowego terminu *dzieła technicznego*. Wyjściowym założeniem jest udowodnienie potrzeby wprowadzenia tegoż terminu oraz wyjaśnienie w jaki sposób performans techniczny staje się sztuką. By to uczynić doktorant posługując się wiedzą opartą o historię sztuki, porusza istotne kwestie wskazując m.in. różnice pomiędzy sztuką konceptualną a sztuką techniczną. Wprowadza nas w zagadnienia maszyn, kinetyczności, a co idzie za tym ruchu oraz rysunku technicznego, będącego jego dowodem. Przechodząc do zagadnienia *dzieła technicznego w ujęciu ontologicznym*, nawiązuje m.in. do technik, urządzeń i performansu technicznego. Rozprawę doktorską mimo znamiennych błędów redakcyjnych czyta się dobrze. Doktorant wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną, na co wskazują liczne źródła trafnie użytych w rozprawie przypisów i ilustracji. Praca jest oryginalnym, samodzielny opracowaniem zagadnienia dotyczącego dzieła technicznego. Porusza także istotną kwestię performansu technicznego. W tekście możemy znaleźć wiele ciekawie zarysowanych wątków, jednak są one często niedoprecyzowane, jak choćby używane słowa: wystaczać się, performanse czy performer. Jest wytłumaczony sposób postrzegania performansu technicznego, high performansu, lecz nagminnie używane samo słowo performans, w różnych kontekstach np. działania wobec obiektów, nie jest jasno sprecyzowane. Dlatego nie wiadomo, czy należy je odbierać jako performans art, czy jako performance w rozumieniu wydajności, wydarzenia, wykonania. Co więcej raz mamy zapis z ang. *performance* techniczny, innym razem użyta jest spolszczona wersja tego słowa: *performans* techniczny. Zdarza się, że taki dwoisty zapis pojawia się w jednym i tym samym zdaniu. Sam podział twórców współczesnych na kategorie klasycy i konceptualni wydaje mi się wtórny w dobie dążenia do hybrydyczności czy transmedialności. Część teoretyczna mimo kilku niespójności jest jednak przemyślaną formą wypowiedzi, która w istotny sposób dopełnia artystyczną część projektu.

Część artystyczna składa się z dwóch obiektów kinetycznych: R.T.D. 150 wraz z działaniem w przestrzeni leśnej, pt. Moto-huba oraz R.W.R.hs. Ekspozycja pracy doktorskiej w galerii zakłada również prezentację dokumentacji technicznej. Pan Kamil w swoich realizacjach w umiejętny sposób wykorzystał nabyte zdolności techniczne, by zbudować poprzez ciekawą formę przekaz merytoryczny, zgodny z założeniami rozprawy doktorskiej. Obydwa obiekty wymagają nie tylko dużej cierpliwości w konstruowaniu formy, ale także dużej wiedzy i precyzji. Ilustracje przedstawiające rysunki techniczne będące dokumentacją techniczną obiektów R.T.D. 150 oraz R.W.R.hs. są istotnym nakreśleniem myśli odnoszącej się do dzieła technicznego poruszanej w części teoretycznej rozprawy doktorskiej. W tym miejscu wyrażam słowa uznania dla promotora, który zgodził się podjąć opieki nad projektem mającym interdyscyplinarną strukturę, należącą zarówno do obszaru sztuki jak i mechatroniki. Teoretyczne rozważania doktoranta, wiedza oraz umiejętności techniczne mają swoje odzwierciedlenie w projekcie artystycznym.

Pierwszą pracą znajdującą się w opisie części artystycznej jest interaktywny obiekt R.T.D.150 (robot trzęsący drzewem 150 – pojemność silnika), wraz z działaniem w przestrzeni leśnej, pt. Moto-huba. Na obiekt składa się czterosuwowy silnik spalinowy o mocy 11,03 kW oraz biała kanciasta forma wpasowana w jego strukturę. Silnik posiada automatykę, która steruje ruchem przepustnicy obsługiwanej przez mikro-kontroler Arudino. Do kontrolera dociera sygnał z fotokomórek, dzięki czemu forma uaktywnia się, gdy następuje wykrycie ruchu poprzez fotokomórki. Obiekt zainstalowany w lesie działa niczym pułapka na widza. Gdy odbiorca zbliży się do obiektu wystarczająco blisko by uchwycić go fotokomórki, silnik

zaczyna działać wydając odgłosy. Oddalanie się widza powoduje wzmożenie nasilenia działania silnika. Praca ma charakter interaktywny. Widz bowiem wchodząc w przestrzeń instalacji staje się interaktorem, który może świadomie budować napięcie i siłę działania dźwięku wydobywającego się z obiektu.

Dokumentacja wideo *Moto-Huba* jest czytelna jednak mało precyzyjna. Nie wiadomo z jakiego powodu dwukrotnie pojawiają się w materiale wideo miękkie przejścia między ujęciami. Dźwięk przy zmieniających się ujęciach jest również ostro cięty, nie przechodzi płynnie pomiędzy scenami co sprawia, że odczuwamy przeskoki jego napięcia wywołane filmowaniem z różnej odległości. W dokumentacji nie widzimy co stałoby się gdyby osoba kontrolująca zakres działania obiektu poprzez przybliżanie się i oddalanie wyszła całkowicie z kadru. Czy silnik w krótkim czasie by się wyłączył, czy niezmiennie z pełną mocą działałby przez długi czas, aż do wyczerpania mocy? Mimo małej precyzji dokumentacji, obiekt się broni, a idea opisana w pracy pisemnej dopełnia go, nadając sens jego działaniu. W dokumentacji nie widać drgań drzewa, jednak na myśl od razu przychodzą różne aspekty związane z zagrożeniami ekologicznymi. W szczególności z wycinką lasów. Nie tak dawno bo w 2017 roku wycięto w Puszczy Białowieskiej 190 m² to ok. 160-180 tys. drzew. Instalacja R.T.D. 150 porusza nie tylko aspekty związane z obiektem technicznym, czy performansem technicznym, ale również poprzez agresywne działanie formy nie daje odbiorcy przejść obojętnie wobec problemu dotyczącego złego wykorzystywania technologii i nauki przeciwko naturze, ekologii. Tak jak interaktor wpływa na działanie obiektu technicznego R.T.D. 150, tak człowiek ma wpływ poprzez swoje działanie na środowisko naturalne.

Drugą pracą znajdującą się w opisie części artystycznej jest obiekt kinetyczny R.W.W.hs (Robot Wymuszający Ruch homo sapiens). Obiekt ten jest zbudowany z trzech zaawansowanych układów liniowych, które są sterowane za pomocą mini-kontrolera Arduino. Jak wspomina w tekście artysta, podczas prezentacji doktoratu uwięziony wewnątrz maszyny ma zostać performer lub manekin, który metaforycznie ma wskazać *na zależność człowieka od technologii*. Postać, która zostanie usytuowana w obiekcie ma zostać pozbawiona wszelkiej kontroli. Ciekawi mnie rozwiązanie formalne tej sytuacji, bowiem manekin jest jednak manekinem, nie człowiekiem, i forma ta zaprezentowana w takiej odświeżeniu w moim odczuciu zmieni charakter wypowiedzi. Człowiek uwięziony wewnątrz maszyny będzie jednak trafniejszym rozwiązaniem, które dopełni ideę artysty. W dokumentacji wideo, która nie jest zbyt fortunnie zmontowana, ukazana jest młoda kobieta, która w sztywniałej pozie, nie walcząc, nie wykonując jakichkolwiek ruchów wskazujących na autonomię, wpasowuje się w rytm działania maszyny. Myślę, że warto byłoby uwzględnić w zapisie wideo osoby w różnym wieku, obu płci, by na myśl przychodził aspekt człowieka. Patrząc na młodą kobietę ubezwłasnowolnioną, zniewoloną, uwięzioną w kajdanach będących częścią maszyny, na myśl przychodzą również inne skojarzenia związane chociażby z męską dominacją. W dokumentacji kadr jest podzielony na dwa ekrany i z niewiadomych przyczyn zmienia swój kolor, raz na różowy, raz na żółty, stając się tym samym niepotrzebnie przeestetyzowaną reinterpretacją zapisu wideo. Praca przypomina mi raczej obiekty z lat 80tych czy 90tych, gdzie zaczęto eksperymentować z łączeniem mechatroniki oraz obiektów rzeźbiarskich, niż z wysoko zaawansowaną nową technologią, od której człowiek miałby być zależny. Gdy myślę o zależnościach człowieka od technologii, do głowy przychodzą mi m.in. : sztuczne mechaniczne zastawki serca, implanty mózgowo, siatkówki, słuchowe czy protezy kończyn. Zależność człowieka od technologii jest ogromna. Widać ją na każdym kroku. Dzieci nie bawią się już tak często w podchody - grają raczej na smartfonach, jeżdżą na elektrycznych hulajnogach. Dorośli sięgają po technologię każdego dnia, jadąc samochodem do pracy, czy umawiając się na randki przez aplikacje internetowe. Technologia otacza nas i sprawia, że stajemy się od niej zależni. Artysta poprzez obiekt R.W.W.hs. chce przybliżyć nam wizję posthumanistycznej

utraty wolności. Zazwyczaj człowiek steruje maszyną. W tym przypadku człowiek uwięziony jest w maszynie, która wykonuje rytmiczne ruchy, mogące działać w wielu konfiguracjach. Uaktywniać je można np. poprzez dekodery ruchu instrumentów. Jednak na razie za wszystkimi tymi mechatronicznymi formami, nowymi konstrukcjami i chociażby wytworem, którym jest sztuczna inteligencja, stoi człowiek. Czy sami założymy sobie mechaniczne kajdany na nogi i ręce by w rytm działania maszyn poruszać się jak manekin? Czas pokaże.

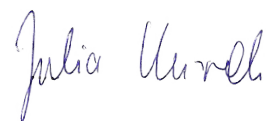
KONKLUZJA

Obydwie prace artystyczne są ściśle związane z tematem teoretycznej rozprawy doktorskiej i były wynikiem badań, które doktorant wykonał przed oraz w trakcie ich realizacji.

Na podstawie wnikliwej analizy, zarówno zawartości artystycznej oraz teoretycznej przedstawionej rozprawy doktorskiej Pana magistra Kamila Kusego stwierdzam, że przygotowana przez niego rozprawa doktorska **stanowi oryginalne i wartościowe rozwiązanie podjętego problemu artystycznego. O oryginalności świadczy fakt nowego spojrzenia na temat performansu technicznego oraz wdrożenie jego zastosowania w kontekście dzieła sztuki, jak również samodzielne skonstruowanie skomplikowanych technicznie obiektów, na które składają się m.in. układy i moduły elektroniczne oraz pneumatyczne. Wkład Pana Kamila Kusego w rozwój reprezentowanej przez artystę dyscypliny sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki oceniam jako znaczący. Doktorant wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną, na co wskazują liczne źródła trafnie użytych w rozprawie przypisów i ilustracji. Praca jest oryginalnym, samodzielnym opracowaniem zagadnienia dotyczącego dzieła technicznego.**

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska wraz z portfolio w pełni uzasadniają awans naukowy. Tym samym Pan Kamil Kusi spełnia wszystkie wymogi stawiane kandydatom do stopnia doktora sztuki, określone w Art. 187 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U z 2023. Poz. 742).

W związku z powyższym, z pełnym przekonaniem popieram przyznanie Panu Kamilowi Kusemu stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Szczecin, dn. 12.08.2023 r.

dr hab. Julia Kurek prof. AS